

Interdiszciplináris Doktori Iskola

A Kárpát-medence és a szomszédos birodalmak 900–1800 között doktori program

A képzési – kutatási szakasz kurzusai és követelményei

DRKN0101

Történettudomány módszerei és forrásai

Annotáció:

A tantárgy áttekinti a magyar és az egyetemes középkori és koraújkori történelem kutatásának főbb időszakait, a forráskezelés sajátosságait. Bemutatja a kutatás jelenlegi irányzatait, iskoláit, a kutatás módszereit és módszertani vitáit.

Tematika:

1. A középkor és a koraújkor fogalma periodizációs lehetőségei
2. Tér és idő – a kitágult világról való gondolkodás
3. A középkorkutatás kezdete: a humanizmus és a reneszánsz
4. Katolikus és protestáns jelenkor- és múltszemlélet
5. A felvilágosodás gondolköre: a középkor és a közelmúlt
6. A romantika és a historizmus
7. A pozitivista és jogtörténeti szemlélet
8. Nemzettudat és múltszemlélet
9. Marxista történelemszemlélet
10. A szellemtörténet
11. Az Annales iskola
12. A strukturalizmus, a posztmodern és a *new philology*

Teljesítés feltétele: zh., kollokvium

Irodalom

Bloch, Marc: A történelem védelmében. Bp. 1974.

Duby, George: Emberek és struktúrák a középkorban. Bp. 1978.

Gunst Péter: A magyar történetírás története. Bp. 2000.

Gyáni Gábor: Történészdiskurzusok. Bp. 2002.

Juhász Anikó – Csejtei Dezső: Történelem – kulcsra készen? Veszprém 2000.

Romsics Ignác: Klió bűvöletében. Magyar történetírás a 19-20. században. Bp. 2011.

Romsics Ignác: A múlt arcai. Bp. 2015.

DRKN0102

Forrástípusok és alkalmazhatóságuk

Annotáció:

A tantárgy a közép- és koraújkor különböző típusú írott forrásaival, a forráskezeléssel és a forráskritika problémáival foglalkozik. Áttekinti a legfontosabb forráskiadványokat és adatbázisokat.

Tematika:

1. A középkori Európa narratív forrásai
2. A középkori Magyarország narratív forrásai
3. A középkor levéltári forrásai
4. Középkori magyar oklevelek
5. Számadáskönyvek, itinerariumok
6. A koraújkor narratív forrásai Európában
7. A koraújkor narratív forrásai Magyarországon

8. A koraújkor levéltári forrásai
9. Nyomtatott szövegek a kommunikációban
10. Magyar nyelvű írásbeliség
11. A Vatikáni Levéltár
12. Külföldi levéltárak magyar vonatkozású dokumentumai

Teljesítés feltétele: egy forrás elemzése órai prezentációval, egy idegen nyelvű tanulmány ismertetése (beadandó dolgozat)

Irodalom

Kristó Gyula: Magyar historiográfia I. Bp. 2002.

Levéltárak – kincstárak. Források Magyarország levéltáraiból (1000-1686). közreadja:

Blazovich László, Érszegi Géza, Turbuly Éva. Bp. – Szeged 1998.

Artner Edgár: „Magyarország mint a nyugati keresztény művelődés védőbástyája”. A Vatikáni Levéltár ... iratai. Bp.-Róma 2004. (Collectanea Vaticana Hungariae vol. 1. sorozatszerk. Tusor Péter)

DRKN0301

Rokontudományok I. - Jogtörténet 1.

Annotáció:

A tantárgy célja, hogy a hallgatók szert tegyenek a történettudományi megközelítéstől eltérő látásmódra, tudják jogi megközelítésben is értelmezni az okleveleket, törvényeket; megismerjék a szokásjog hatását, ezen keresztül pedig a középkori gondolkodásmódnak egy másik szegmensét.

Tematika:

1. A jog fogalomrendszere: privilegium decretum, statutum
2. A koraközépkori magyar törvények
3. A korai magyar törvények és a Lex Baiuvariorum
4. A korai magyar törvények és a bizánci hatás kérdése
5. A korai magyar törvények egyházjogi vonatkozásai
6. A korai magyar törvények a környező országok jogalkotásának kontextusában
- 7-8. A tradicionális jog intézményrendszere a koraközépkorban – magánjog
- 9-10. A tradicionális jog intézményrendszere a koraközépkorban – büntetőjog
- 11-12. A tradicionális jog intézményrendszere a koraközépkorban – perjog

Teljesítés feltétele: zh., kollokvium

Irodalom

Béli Gábor: Magyar jogtörténet. A tradicionális jog. Pécs 1999.

Komáromi László: A Bizánci hatás kérdése a középkori magyar jogban és a magyarországi egyházjogban. Bp. 2013.

Nótári Tamás: A kora középkori bajor jogrendszer a *Lex Baiuvariorum* tükrében. Szeged 2014.

Erdő Péter: Egyházjog a középkori Magyarországon. Bp. 2001.

DRKN0302

Rokontudományok II. - Jogtörténet 2.

Annotáció:

A tantárgy célja, hogy a hallgatók szert tegyenek a történettudományi megközelítéstől eltérő látásmódra, tudják jogi megközelítésben is értelmezni az okleveleket, törvényeket;

megismerjék a szokásjog hatását, ezen keresztül pedig a középkori gondolkodásmódnak egy másik szegmensét. A középkori – koraújkor magyar jog alapidokumentuma: Werbőczy.

Tematika:

1. A Hármaskönyv
2. A magánjog elemei: a jogképesség
3. A magánjog elemei: a rokonság
4. A magánjog elemei: a tulajdon
5. A magánjog elemei: öröklés
6. A magánjog elemei: a nők jogai
7. A büntetőjog elemei: közbűncselekmények
8. A büntetőjog elemei: magánbűncselekmények
9. A perjog elemei: a bírósági szervezet
10. A perjog elemei: a peres eljárás 1526-ig
11. A perjog elemei: a peres eljárás 16-17. században
12. A Négyeskönyv

Teljesítés feltétele: zh., kollokvium

Irodalom

Béli Gábor: Magyar jogtörténet. A tradicionális jog. Pécs 1999.

Béli Gábor: A nemesek négy bírója. A szolgabírók működésének első korszaka 1268-1351.

Bp. – Pécs 2008.

Bónis György: A jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarországon. Bp. 1971.

Werbőczy Hármaskönyve. kiadja Márkus Dezső. Bp. 1897. (reprint 1989.)

DRKN0303

Rokontudományok III. – Művelődéstörténet 1.

Annotáció:

A tantárgy a középkori európai és magyar művelődéstörténet kérdéseivel foglalkozik. Áttekinti az európai szellemi áramlatokat (pl. skolasztika, humanizmus, reneszánsz), az oktatási intézményhálózat legfontosabb elemeit (oktatás, könyvtárak, egyetemek) és foglalkozik a korszak művelődésének legjelentősebb képviselőivel.

Tematika:

1. Írás és *litteratura* a középkorban
2. Az oktatás középkori helyszínei
3. A skolasztika és az első egyetemek
4. A közép-európai egyetemalapítások és a peregrináció
5. A rendi oktatás
6. A középkori vallásosság
7. Az itáliai humanizmus
8. A reneszánsz kultúra európai központjai
9. Vitéz János és Janus Pannonius
10. Jacobus Piso és Váradi Péter
11. A könyvnyomtatás
12. A magyar nyelvű írásbeliség kezdetei

Teljesítés feltétele: zh. kollokvium

Irodalom

Le Goff, Jaques: Az értelmiség a középkorban. Bp. 2000.

Mezey László: Deákság és Európa. Irodalmi műveltségünk alapvetésének vázlata. Bp. 1979.

Jankovits László: Hazugok, fecsegők, álmodozók. Tanulmányok a régi magyar költészetéről.
Bp. 2006.
Hajnal István: Írásoktatás a középkori egyetemeken. Bp. 2008.
Madas Edit – Monok István: A könyvkultúra Magyarországon a kezdetektől 1800-ig.
Bp. 2003.

DRKN0304

Rokontudományok IV. – Művelődéstörténet 2.

Annotáció:

A tantárgy a korai európai és magyar művelődéstörténet kérdéseivel foglalkozik. Áttekinti az európai szellemi áramlatokat (pl. reformáció, ellenreformáció), az oktatási intézményhálózat legfontosabb elemeit (oktatás, könyvtárak, egyetemek) és foglalkozik a korszak művelődésének legjelentősebb képviselőivel.

Tematika:

1. Nyelv – reformáció – művelődés a Királyi Magyarországon
2. Nyelv – reformáció – művelődés az Erdélyi Fejedelemségben
3. Nyelv – reformáció – művelődés a hódoltság területén
4. Nyelv – reformáció – művelődés Európa különböző régióiban 1.
5. Nyelv – reformáció – művelődés Európa különböző régióiban 2.
6. A szláv nyelv(ek)et beszélő Európa kultúrája 1.
7. A szláv nyelv(ek)et beszélő Európa kultúrája 2.
8. A "kitágult" világ
9. A tudományos gondolkodás
10. Az újraértelmezett antikvitás

Követelmények: zh, kollokvium

Irodalom

Madas Edit – Monok István: A könyvkultúra Magyarországon a kezdetektől 1800-ig.
Bp. 2003.
MAMÜL kötetei

DRKN0305

Rokontudományok V. - Eszmetörténet 1.

Annotáció:

A tantárgy bemutatja a késő antikvitás és a kora keresztény gondolkodásmód alakulását, a teológiai vitákat és az emberkép változását; valamint azt, milyen felfogásbeli különbségek hatottak egymásra, ami elvezet a középkor gondolkodásmódjához.

Tematika:

1. A keresztény teológiai gondolkodás a késő antikvitásban
2. Az első egyetemes zsinatok és a szentháromságtani viták
3. Krisztológiai viták
4. Filozófiai irányzatok az ókor végén (platonizmus, arisztotelizmus, sztoa, epikureizmus)
5. Istenek, mítoszok és a kozmosz hasonlósága (Sallustius)
6. Keresztény antropológia az ókorban
7. Az Újszövetség emberképe
8. Szent Ágoston
9. Filozófiai antropológia a késő antikvitásban

10. A főbb filozófiai iskolák emberképe
11-12. Kitekintés a latin nyelvű nyugatra

Teljesítés feltétele: zh., kollokvium

Irodalom:

Szántó Konrád: A katolikus egyház története. I. Bp. 1983.

Somos Róbert: Alexandriai teológia. Bp. 2001.

Wallis, R.T.: Az újplatonizmus. ford. Buzási G. Bp. 2002.

DRKN0306

Rokontudományok VI. - Eszmetörténet 2. (koraújkor)

Annotáció:

A tantárgy célja, hogy megismertesse a hallgatókat a középkori világkép fő jellegzetességeivel („a létezés nagy láncolata”, korrespondenciák, makrokozmosz – mikrokozmosz elve stb.), e világképnek az államfogalomra gyakorolt hatásával, valamint a középkori világkép felbomlásával és a koraújkori gondolkodás új paradigmáival. Ez utóbbi kapcsán különös hangsúlyt kap az, hogy az új szemlélet milyen hatást gyakorolt a modern államelmélet megszületésére.

Tematika:

1-2. A *Létezés nagy láncolata* és filozófia-teológiai alapjai. A korrespondenciák, a makrokozmosz – mikrokozmosz szemlélet.

3-4. Az állam metaforái a középkorban.

5-7. A középkori világkép változása és okai: A nyomtatás, a felfedezések, a koraújkori tudományos forradalom.

8-9. A koraújkori világkép és az új analógiák: Hobbes és a modern államelmélet.

10. Az egyensúly newtoni elve és hatása az állam belső működésére.

11-12. A egyensúly elve és az európai államrendszer jellegzetességei: a hatalmi egyensúly története.

Teljesítés feltétele: zh., kollokvium

Irodalom

Barbier, F.: A modern Európa születése. Bp. 2010.

Képes György (szerk.): Az abszolút monarchia. Bp. 2011.

Kontler László: Az állam rejtelvei. Bp. 1997.

Sashalmi Endre: Az emberi testtől az óraműig. Pécs 2015.

DRKN0401

Keleti kereszténység – nyugati kereszténység 1.

Annotáció:

A tantárgy áttekinti a kereszténység kialakulásának, intézményesülésének, a katolikus, az ortodox és a protestáns vallásfelekezetek 17. század végéig ívelő fejlődésének főbb csomópontjait.

Tematika:

1. A kereszténység kialakulása és korai története
2. A konstantini fordulattól a Pippin-i adományig
3. Az itáliai, az angolszász és a Karoling egyházmodell
4. A pápaság intézményrendszerének fejlődése a 10. század végéig
5. Közép- és Észak-Európa kereszténnyé válásának kezdetei

6. A bizánci egyházszervezet eltérő fejlődése a nagy egyházszakadásig
7. A keresztény szervezetesség gyökerei; a remete és monasztikus rendek
8. A Gregorián pápaság és az invesztitúraharc
9. A keresztes hadjáratok és az ortodox egyház
10. A középkori pápai hatalom csúcspontja: III. Ince és 13. századi utódai
11. Koldulórendek, népi vallásosság és tévtanok
12. Kolostori, székesegyházi iskolák, a középkori egyetemek

Teljesítés feltétele: zh, kollokvium

Irodalom

ANGENEDT, Arnold: A kora középkor. Bp., 2008.

CHADWICK, Henry: A korai egyház. Bp., 2003.

FEDELES Tamás: „Isten nevében utazunk”. Zarándokok, búcsújárás, kegyhelyek a középkorban. Kronosz: Pécs, 2015.

GERGELY Jenő: A pápaság története. Bp., 1999.

JEDIN, Hubert: A zsinatok története. Bp., 1998.

KATUS László: Európa története a középkorban. Pécs, 2014.

SZÁNTÓ Konrád: A Katolikus Egyház Története I., Bp., 1987².

SOUTHERN, Richard William: A nyugati társadalom és az egyház a középkorban. Bp., 1987.

ZIMMERMANN, Harald: A középkori pápaság: a középkori pápák története a historiográfia tükrében. Bp., 2002.

DRKN 0402

Keleti kereszténység - nyugati kereszténység 2.

Annotáció:

A tantárgy áttekinti a kereszténység kialakulásának, intézményesülésének, a katolikus, az ortodox és a protestáns vallásfelekezetek 17. század végéig ívelő fejlődésének főbb csomópontjait.

Tematika:

1. A pápaság avignoni korszaka
2. A nagy nyugati egyházszakadás és a zsinati eszme
3. A reneszánsz pápaság
4. A pápaság, a bizánci egyház és az oszmán veszély a 15–16. században
5. A cseh, a magyar és a lengyel egyház a kései középkorban
6. A *Curia Romana* és hivatalai a középkorban
7. A konfesszionalizáció kezdetei: Martin Luther és tanrendszere
8. A reformáció helvét irányzata: Zwingli és Kálvin
9. Az anglikán egyházmodell kialakulása
10. A katolikus megújulás kezdetei: a Trentói Zsinat
11. A barokk pápaság
12. Az ortodox egyház(ak) történetének súlypontjai 1453 után

Teljesítés feltétele: zh, kollokvium

Irodalom

ADRIÁNYI Gábor: Az egyháztörténet kézikönyve. Bp., 2001.

CHADWICK, Owen: A reformáció. Bp., 2003.

GERGELY Jenő: A pápaság története. Bp., 1999.

SZÁNTÓ Konrád: A Katolikus Egyház Története II., Bp., 1988².

TÖRÖK József: Egyetemes egyháztörténelem II., Bp., 1999.

TUSOR Péter: A barokk pápaság. Bp., 2004.

TUSOR Péter–FEDELES Tamás: Bevezetés. In: *Cameralia Documenta Pontificia de Regnis Sacrae Coronae Hungariae (1297–1536)*, I. Feltárta, szerkesztette és közreadja: †Lukcsics József, Tusor Péter, Fedeles Tamás. Bp.–Róma, 2014. (Collectanea Vaticana Hungariae vol. 9.) XXV-LV.

DRKN0501

Európa régiói 1. (középkor)

Annotáció:

A tantárgy a középkori Európa régióinak értelmezésével, a fogalomhasználat változásával, a régió kialakulásával foglalkozik. Áttekinti a középkori európai térség jellegzetes vonásait, sajátos struktúráját. Kitekint a Balkán térségére is.

Tematika:

1. Európa fogalom megjelenése
2. Európa történeti régiói
3. Nyugat-Európa fogalma
4. Kelet-Európa, Köztes-Európa fogalma
5. A térség középkori forrásai
6. A középkor keresztény birodalmai: a Német-római császárság
7. A középkor keresztény birodalmai: Bizánc
8. A perifériák 1: Hispánia, Anglia
9. A perifériák 2: Skandinávia

10. Nyugati szlávok – keleti szlávok
11. A Balkán
12. Egy elfelejtett későközépkori nagyhatalom: Litvánia

A teljesítés feltétele: zh., kollokvium

Irodalom

Szűcs Jenő: Vázlat Európa három régiójáról. Bp. 1983.
Sashalmi Endre (szerk.): „Kelet-Európa” és a „Balkán”. Intellektuális-történeti konstrukciók vagy valós történeti régiók? Pécs 2007.
Font Márta (szerk.): Dinasztia, hatalom, egyház. Régiók formálódása Európa közepén 900–1453. Pécs 2009.
Font Márta: A keresztény nagyhatalmak vonzásában. Bp. 2005.
Niederhauser Emil: Kelet-Európa története. Bp. 2001.

DRKN0502

Európa régiói 2. (koraújkor)

Annotáció:

A tantárgy a koraújkori Európa fogalmának változásával, a régió átalakulásával foglalkozik. Áttekinti a koraújkori európai térség jellegzetes vonásait, sajátos struktúráját. Kitekint a Balkán térségére is.

Tematika:

- 1-2. A nagy földrajzi felfedezések hatása
- 3-4. Új birodalmak – új struktúrák
- 5-6. Az abszolutizmus
7. A Moszkvai Rusztól Oroszorszáig
8. Autokrácia és modernizáció
9. A Balkán és az oszmán hódítás
10. A kereszténység védőbástyája gondolat
- 11-12. Az európai eszmei áramlatok

A teljesítés feltétele: zh., kollokvium

Irodalom

Szűcs Jenő: Vázlat Európa három régiójáról. Bp. 1983.
Sashalmi Endre (szerk.): „Kelet-Európa” és a „Balkán”. Intellektuális-történeti konstrukciók vagy valós történeti régiók? Pécs 2007.
Sashalmi Endre: A nyugat-európai államfejlődés vázlata. Bp. 2006.
Sashalmi Endre: Az emberi testtől az óraműig. Pécs 2012.
Font Márta – Szvák Gyula – Niederhauser Emil – Krausz Tamás: Oroszország története. Bp. 2001.²
Font Márta – Varga Beáta: Ukrajna története. Szeged 2013.²
Niederhauser Emil: Kelet-Európa története. Bp. 2001.

DDAN0101

A társadalomtudományi kutatások interdiszciplináris dimenziói

A Doktori Iskola közös kurzusa, leírását ld. külön.

DRKN0801

Kutatási beszámoló és terv

Ld. a komplex vizsga követelményeinél!

DRKN0601**A disszertáció konzultációja 1/1.****Annotáció:**

A témavezetővel való folyamatos konzultáció során elkezdődik az egyéni kutatási téma feldolgozása, amelynek első lépése a historiográfiai anyag feldolgozása és a szükséges forrásanyag feltérképezése. Rendszeres forrásolvasás kíséri.

Tematika: A témavezető által kidolgozott egyéni beosztással.

Követelmény: szóbeli beszámoló

Irodalom: a témavezető által előírt egyéni olvasmánylista

DRKN0602**A disszertáció konzultációja 1/2.****Annotáció:**

A témavezetővel való folyamatos konzultáció során folytatódik az egyéni kutatási téma feldolgozása (historiográfiai anyag, források). Rendszeres forrásolvasás kíséri.

Tematika: A témavezető által kidolgozottan, egyéni beosztással.

Követelmény: szóbeli beszámoló

Irodalom: a témavezető által előírt egyéni olvasmánylista

DRKN0603**A disszertáció konzultációja 1/3.****Annotáció:**

A témavezetővel való folyamatos konzultáció során folytatódik az egyéni kutatási téma feldolgozása (historiográfiai anyag, források). Rendszeres forrásolvasás kíséri.

Tematika: A témavezető által kidolgozottan, egyéni beosztással.

Követelmény: szóbeli beszámoló

Irodalom: a témavezető által előírt egyéni olvasmánylista

DRKN0604**A disszertáció konzultációja 1/4.****Annotáció:**

A témavezetővel való folyamatos konzultáció során folytatódik az egyéni kutatási téma feldolgozása, a historiográfiai fejezet készítése. Rendszeres forrásolvasás kíséri.

Tematika: A témavezető által kidolgozottan, egyéni beosztással.

Követelmény: szóbeli beszámoló és a historiográfiai fejezet kidolgozása

Irodalom: a témavezető által előírt egyéni olvasmánylista

DRKN0701**Kutatási beszámoló 1.****Annotáció:**

Beszámoló a második szemeszter végén az addig elvégzett az egyéni kutatómunkáról.

Tematika: egyéni

Követelmény: ppt prezentáció készítése és bemutatása a PhD program hallgatóiból és oktatóiból álló workshop keretén belül.

Irodalom: egyéni

DRKN0702**Kutatási beszámoló 2.**

Annotáció:

Beszámoló a negyedik szemeszter végén az addig elvégzett az egyéni kutatómunkáról.

Tematika: egyéni

Követelmény: ppt prezentáció készítése és bemutatása a PhD program hallgatóiból és oktatóiból álló workshop keretén belül.

Irodalom: egyéni

DRKN0703**Recenzió 1.****Annotáció:**

A kurzus felkészíti a hallgatókat a recenzióírás feladatára (módszer, stílus, értékelés), valamint a témavezetővel egyeztetett magyar nyelvű kötetről készült írás megvitatása.

Tematika: egyéni

Követelmény: egy magyar nyelvű kötetről recenzió írása

Irodalom: egyéni

DRKN0704**Recenzió 2.****Annotáció:**

A témavezetővel egyeztetett idegennyelvű szakirodalomról recenzió készítése, megvitatása (módszer, stílus, értékelés) és publikációra előkészítése.

Tematika: egyéni

Követelmény: egy idegen nyelvű kötetről recenzió írása

Irodalom: egyéni

Frissítve: 2025. szeptember 10.